

2-MAVZU. ONLAYN SHANTAJ, BOSIM VA MANIPULYATSIYADAN HIMOYALANISH

Qisqacha mazmuni

Ushbu mavzuda quyidagilar o'rganiladi:

- onlayn shantaj va manipulyatsiya tushunchalari;
- tahdid, majburlash va sir saqlashni talab qilish kabi xavfli belgilar;
- begona shaxslarning ishonchga kirish usullari;
- shantaj holatida yozishmani to'xtatish, dalillarni saqlash va ishonchli kattalarga murojaat qilish tartibi.

Bugungi mavzu internetdagi eng jiddiy xavflardan biri — kiber-shantaj va psixologik manipulyatsiya haqida.

Bu oddiy tortishuv yoki haqorat emas. Bu insonni qo'rqitish, boshqarish yoki o'z irodasiga qarshi harakat qilishga majburlashga qaratilgan xavfli holatdir.

Onlayn manipulyatsiya va shantaj nima?

Onlayn manipulyatsiya — internet orqali insonning fikri, hissiyoti yoki harakatlariga yashirin ta'sir o'tkazish usulidir.

Shantaj — shaxsiy, sirli yoki noqulay ma'lumotlarni tarqatish bilan qo'rqitib, odamdan pul, xizmat yoki boshqa narsalarni talab qilishdir.

Yodda tuting: bunday odamlar ko'pincha darhol tahdid qilmaydi. Ular avval ishonchga kirishga harakat qiladi.

“Do'stlashish” taktikasi qanday ishlaydi?

Manipulyatorlar ko'pincha quyidagi yo'l bilan yaqinlashadi:

Avval umumiy qiziqishlar haqida suhbat boshlaydi. Masalan, o'yin, musiqa, rasm, sport yoki bloglar haqida gaplashadi.

Keyin “Seni faqat men tushunaman”, “Kattalar seni tushunmaydi” kabi gaplar bilan o'zini eng yaqin do'stdek ko'rsatadi.

So'ng shaxsiy ma'lumot, surat, video yoki sir so'rashga o'tadi.

Maqsad — odamning hushyorligini susaytirish va uni hissiyot bilan qaror qabul qilishga majbur qilishdir.

Xavf belgilarini qanday aniqlash mumkin?

Quyidagi holatlar ayniqsa jiddiy ogohlantiruvchi belgilar hisoblanadi.

1. Sir saqlashni talab qilish

Agar suhbatdosh:

“Bu oramizda sir bo‘lib qolsin”, “Ota-onang bilmasin”, “Buni hech kimga aytma”

desa, bu xavf signalidir.

2. Majburlash va bosim

“Agar buni qilmasang, do‘stligimiz tugaydi”, “Boshqalarga aytib beraman”, “Seni sharmanda qilaman” kabi gaplar do‘stlik emas, bosim va shantaj belgisi bo‘lishi mumkin.

3. Haddan tashqari qiziqish

Notanish odam sizning kun tartibingiz, uyda yolg‘iz qolishingiz, oilaviy muammolaringiz yoki shaxsiy hayotingiz bilan ortiqcha qiziqsa, ehtiyot bo‘lish kerak.

SOS protokoli: xavfli vaziyatda nima qilish kerak?

Agar sizga nisbatan shantaj yoki bosim ishlatilsa, quyidagi “SOS protokoli”ga amal qiling.

1-qadam. Aloqani uzing

Shantajchiga javob yozmang, o‘zingizni oqlamang va tortishuvga kirmang. Uning maqsadi — sizni qo‘rquvda ushlab turish.

Javob bermaslik vaziyatni yanada kuchaytirmaslikning muhim qadamidir.

2-qadam. Dalillarni saqlang

Yozishmalarni o‘chirib yubormang. Tahdidli xabarlar, profil ma‘lumotlari, rasmlar yoki boshqa dalillarni skrinshot qilib saqlang.

Bu keyinchalik ota-ona, o‘qituvchi, maktab ma‘muriyati yoki zarur hollarda huquqni muhofaza qiluvchi organlarga vaziyatni tushuntirishda yordam beradi.

3-qadam. Bloklang va shikoyat qiling

Foydalanuvchini “qora ro‘yxat”ga kiriting va ijtimoiy tarmoq yoki messenjer ma’muriyatiga shikoyat yuboring.

4-qadam. Ishonchli kattaga murojaat qiling

Eng muhim qadam — bu vaziyatni yolg‘iz hal qilishga urinmaslik.

Ota-ona, sinf rahbari, maktab psixologi, ustoz yoki ishonchli qarindoshga darhol ayting. Ular sizni himoya qilish va vaziyatdan xavfsiz chiqishda yordam beradi.

Xulosa

Internetda hech kim sizni qo‘rqitishga, majburlashga yoki shaxsiy ma’lumot berishga majbur qilishga haqli emas.

Agar kimdir chegaradan chiqsa, jim turmang. Yordam so‘rash — kuchsizlik emas, balki o‘z xavfsizligini himoya qilishdir.